

תוכן עניינים

3	תקציר.....
4	מבוא.....
5	סקירת ספרות.....
13	מתודולוגיית המחקר.....
15	ממצאים.....
23	דיון וסיכום.....
25	רשימת מקורות.....
29	נספח 1 : ראיונות עם מורים.....
32	נספח 2 : ראיונות עם הורים.....
35	נספח 3 : פרוטוקול השאלון.....

מבוא

סוגיית הצורך והחשיבות במתן שיעורי בית הפכה בשנים האחרונות ליותר ויותר שנויה במחלוקת. מחקרים לא מעטים הראו כי למתן שיעורי בית אין השפעה על הישגים בלימודים בבית הספר היסודי. במיוחד אמורים הדברים לגבי השנים הראשונות בבית הספר: כיתוב א' ו - ב'. יתרה מזו, נמצא כי לשיעורי בית השפעות שליליות על התלמידים בגילאים אילו, כמו שחיקה, שעמום, ויכוחים בבית ולבסוף העובדה שהילדים מתרגלים לא לאהוב ללמוד (Solomon, Warin, & Kalish, 2006; Bennett & Buell, 2001; Lewis, 2002). על רקע זה, הוציא במהלך חודש יולי 2018 משרד החינוך הנחיה האוסרת על מורים להעניש תלמידים בשל אי הכנת שיעורי בית. הנחיה ברוח זו אינה חדשה, כבר במהלך שנת 2006 הנחה משרד החינוך (חוזר מנכ"ל תשס"ז/3(א)) את בתי הספר היסודיים כי אין חובה כללית ליתן שיעורי בית, אלא כל בית ספר חופשי בעניין זה להתנהל על פי מדיניות שלו. ההנחיה האחרונה של משרד החינוך מלמדת על תפנית מסוימת במדיניות משרד החינוך, ממתן עצמאות מוחלטת לבתי הספר בהתנהלות בסוגיה למעין "קריאת כיוון" לגבי המדיניות אותה מגבש משרד החינוך בעניין או לכל הפחות הכיוון אליו הוא מכוון.

השינוי ביחס כלפי שיעורי הבית ישנו, מטבע הדברים, משפיע בצורה לא מבוטלת על משולש היחסים העומד בבסיס מערכת החינוך: מורים - תלמידים - הורים, ומכאן שעל מנת לבחון את הצלחת המהלך או השינוי בגישה יש לבחון איך תופסים אותו ואת משמעותו כל הגורמים במשולש היחסים האמור. עבודה זו התמקדה במיוחד באופן שבו תופסים ההורים את משמעות שיעורי הבית ואת ביטולם. כאשר ברקע התייחסתי למורים שנותנים את שיעורי הבית והתלמידים המכינים את שיעורי הבית. לתפיסת ההורים ולמשמעות שהם נותנים לגישה ולכוון החדש תהא השפעה לא מבוטלת בדבר המשך המגמה הקיימת בדבר ויתור על שיעורי בית או חזרה ל"מקורות" ולשיטה הקיימת של מתן שיעורי בית גם בגילאים הצעירים.

במסגרת העבודה הצגתי נתונים שעלו כתוצאה מראיונות שקיימתי עם הורים ומורים בעניין הפסקת מתן שיעורי בית ועל האופן שבו הם מבינים את השפעת ההפסקה בשיעורי הבית על התלמיד, ומה לדעתם השינויים הצפויים הן בבית הספר והן בבית. בנוסף בעבודת המחקר הזו ניתחתי את משמעותן של התייחסויות ההורים ומורים, להבדלים ביניהם ועל משמעותם.

סקירת ספרות

כפי שצוין בפרק המבוא, מטרת העבודה הייתה לחקור את המשמעות שמייחסים הורי התלמידים לשיעורי הבית הניתנים בביה"ס היסודי. מכיוון שהמחקר עסק בשיעורי בית אותם נותנים המורים, שיעורי בית שאותם מכינים התלמידים, הרי נדרש רקע לגבי התלמידים והמורים בהקשר לשיעורי הבית כבסיס להבנת תפיסות ההורים בנושא זה. סקירת הספרות אם כך, מתייחסת למושגים תיאורטיים הקשורים לשיעורי הבית ואשר תמכו בי בתהליך הניתוח תפיסות של מורים, הורים ותלמידים לגבי שיעורי הבית.

אני חלקתי סקירת הספרות באופן הבא:

- החלק הראשון דן בהגדרה מהם שיעורי בית ומה מטרתם כחלק מניהול הכתה.
- בחלק השני **תלמידים ושיעורי בית – מושגים ותפיסות**. דנתי במושגים תיאורטיים הקשורים להכנת שיעורי הבית ע"י התלמידים ובתפיסת התלמידים את שיעורי הבית. המושג הראשון הינו השקעת זמן של התלמיד בשיעורי הבית, השני הינו השלמת משימות שיעורי הבית במלואם ע"י התלמיד, שלישי מגדיר את המושג "מאמץ", הנדרש להכנת השיעורים והרביעי דן במשמעות גישת התלמיד (דעתו) כלפי שיעורי הבית.
- בחלק השלישי **מורים ושיעורי בית – מושגים ותפיסות** דנתי במושגים תיאורטיים הקשורים למתן שיעורי הבית ע"י המורים וכיצד תופסים המורים את שיעורי הבית. הראשון הינו משמעות תכנון ועיצוב שיעורי הבית ואיכותם, השני דן במשמעות מתן משוב על שיעורי הבית.
- בחלק הרביעי **הורים ושיעורי בית – מושגים ותפיסות** דנתי במושגים תיאורטיים הקשורים להשלכות של שיעורי הבית הניתנים בביה"ס היסודי לתלמידים על חיי המשפחה בכלל ועל ההורים בפרט ואיך תופסים ההורים את שיעורי הבית. המושג הראשון הינו מעורבות ההורים בשיעורי הבית, המושג השני דן בלחץ הנלווה למתן שיעורי הבית, והשלישי במשמעות תפיסת ההורים כלפי שיעורי הבית.
- בפסקה האחרונה סיכמתי את ממצאי הסקירה ואת שאלות המחקר.

שיעורי בית ומטרתם כחלק מניהול הכתה

שיעורי בית, על פי הגדרתו הקלאסית של קופר (Cooper, 1989) הינם מטלות שניתנות ע"י המורה, ויש לבצע אותן מחוץ למסגרת ולשעות הלימודים. שיעורי בית נתפסים בדרך כלל ככלי להעלות את ההישגים האקדמיים של התלמיד. מטרת מתן שיעורי הבית יכולה להיות **אקדמית או לא אקדמית**. המטרה האקדמית של שיעורי בית הינה להעלות את ההישגים. מטרת אקדמית הן לעיתים קרובות תרגול של מיומנויות, הכנה ללמידה חדשה, הרחבה של הלמידה או אפילו מילוי ציפיות מצד ההנהלה (Cooper, Robinson, & Patall, 2006). בין הסיבות שאינן אקדמיות למתן שיעורי הבית ניתן למנות את ביסוס הקשר בין הבית ובין בית הספר, פיתוח גישה חיובית של התלמיד כלפי למידה ובית הספר ושיפור המשמעות-העצמית של התלמיד. רב המבקרים את מתן שיעורי הבית מתייחסים לתועלות שאינן אקדמיות (Hoeke, 2017) מכיוון שהן מופשטות ומורכבות למדידה. משמעות-עצמית היא דוגמא טובה לתכונה שקשה למדידה, אולם חייבת להיות נלמדת. כאשר מורה נותן מטלת שיעורי בית, ההורים מעודדים, מזכירים או מאיצים בילד לסיים את העבודה. מובן שבאופן זה, המורה אינו משיג את המטרה שלשמה ניתנה המטלה, והיא לעזור לתלמיד להיות בעל משמעות